

СТАНОВИЩЕ *с предложения за de minimis редакция* ОТ

адв. Теодор Шейков

член на Дисциплинарния съд при Адвокатска колегия – Бургас

Настоящото становище е лично и не изразява позиция на Дисциплинарния съд или на Адвокатска колегия – Бургас.

ОТНОСНО: проект на Решение за допълнение на Етичния кодекс на адвоката – нови Раздел VI „Използване на системи с изкуствен интелект“ и Раздел VII „Достъп до електронни дела“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,

Подкрепям принципната цел да бъдат формулирани професионални правила за използването на системи с изкуствен интелект и за упражняването на достъп до електронни дела. Предложенията ми не са насочени срещу тази цел, а към създаването на правила, които могат реално да бъдат разбрани, спазвани и прилагани.

Като адвокат и член на дисциплинарен съд разглеждам проекта преди всичко от гледната точка на неговата бъдеща дисциплинарна приложимост. Етичната норма трябва предварително да дава на адвоката достатъчно ясно разбиране за дължимото поведение. Тя трябва да бъде разумна и пропорционална на защитаваия интерес и да не възлага задължения, чието изпълнение зависи от недостъпна техническа информация или от ресурсите на конкретната практика.

I. Принципът de minimis

Предлагам в ЕКА да останат само трайните деонтологични принципи, а техническите способности за тяхното изпълнение да бъдат развити в необвързващи и периодично актуализирани насоки. Дисциплинарният кодекс не е техническо ръководство. Колкото по-бързо се изменя технологията, толкова по-общ, но едновременно с това проверим, трябва да бъде нормативният стандарт.

При преценката на всяко ново задължение следва да се приложат четири свързани критерия:

- правилото да е ясно и предварително разбираемо за неговия адресат;
- изискваното поведение да бъде разумно постижимо;
- тежестта да е пропорционална на конкретния професионален риск;
- правилото да може да бъде спазено както от индивидуалния адвокат, така и от голямата адвокатска кантора, без да предполага наличието на ИТ отдел, специалист по киберсигурност или собствена технологична инфраструктура.

Равният стандарт не означава еднакви технически мерки. Голямата кантора и индивидуалният адвокат могат да използват различни средства, но трябва да отговарят на едно и също ясно формулирано изискване за професионален резултат.

II. Три различни начина на използване на ИИ

Използването на изкуствен интелект в адвокатската дейност не е еднотипно. За целите на етичната уредба могат да бъдат разграничени три практически режима, които пораждат различни рискове и не следва да бъдат подчинявани на еднаква регулаторна тежест.

1. Подпомагане (augmentation). Системата подпомага проучването, анализа, редактирането или изготвянето на проект, но резултатът преминава през адвоката. Тук решаващият принцип е действителната самостоятелна професионална преценка. Формалното присъствие на човек в процеса не е достатъчно, ако той единствено потвърждава автоматично предложения резултат. Обхватът на проверката следва да е съобразен с характера и риска на задачата.

2. Автоматизация. Системата предоставя отговор или извършва предварително определена операция без индивидуална проверка на всеки резултат. Когато автоматизиран отговор достига пряко до клиент или потенциален клиент, основният етичен принцип е прозрачността: лицето трябва ясно да знае, че отговорът е автоматизиран и не е предварително проверен от адвокат.

3. Системи с автономно действие (агентни системи). Тези системи могат самостоятелно да планират последователност от стъпки, да използват други инструменти, да изпращат съобщения, да обработват документи или да предприемат действия. Технологиата и практиката все още се развиват и подробна дисциплинарна уредба би създала привидна сигурност. Необходим е само минимален принцип: колкото по-съществени са възможните правни и фактически последици, толкова по-непосредствен и ефективен трябва да бъде контролът на адвоката. Действия с правни или процесуални последици не следва да се предприемат без предварителна професионална преценка.

Поверителността не е четвърти начин на използване, а хоризонтално задължение, приложимо и към трите режима. То следва да бъде формулирано като задължение за разумна предварителна проверка при въвеждане на защитена информация, а не като задължение адвокатът да установява необозначени функционалности или да извършва технически одит на доставчика.

III. Предложение за замяна на Раздел VI

Предлагам предложеният Раздел VI да бъде заменен със следния текст:

Раздел VI

ИЗПОЛЗВАНЕ НА СИСТЕМИ С ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ

Чл. 35. (1) Адвокатът може да използва система с изкуствен интелект като помощно средство.
(2) Когато предприема професионално действие въз основа на резултат от такава система, адвокатът формира самостоятелна професионална преценка и проверява резултата в степен, съобразена с характера, значението и рисковете на конкретната задача.

Чл. 36. Преди да въведе в система с изкуствен интелект информация, защитена по чл. 5, адвокатът проверява, съобразно разумно достъпната информация за системата и конкретния начин на използването ѝ, дали са налице подходящи гаранции за опазване на поверителността.

Чл. 37. Когато автоматизирана система, използвана от адвокат, предоставя пряко на клиент или потенциален клиент отговор по правен въпрос, без той да е предварително проверен и одобрен от адвокат, преди предоставянето му ясно се обозначават автоматизираният характер на отговора и липсата на адвокатска проверка.

Чл. 38. (1) Когато система с изкуствен интелект може без предварително одобрение от адвоката да планира или извършва действия в рамките на професионалната му дейност, адвокатът осигурява ефективен контрол, съобразен с възможните правни и фактически последици, както и възможност действията на системата да бъдат спрени или коригирани.
(2) Действие, което може да породи правни или процесуални последици за клиента, не се извършва автономно от системата без предварителна професионална преценка и одобрение от адвоката.

Кратки мотиви

Не е необходима отделна разпоредба, която динамично инкорпорира всички дефиниции на Акта за изкуствения интелект. Предлаганите правила са функционални: те се прилагат според това какво системата прави в конкретния професионален процес. Това е по-разбираемо за адвоката и по-устойчиво при промяна на технологията.

Не е необходим и подробният каталог на „достатъчните познания“. Окончателно приетата на 29.06.2026 г. редакция на чл. 4 от Акта за изкуствения интелект изисква мерки в подкрепа на развитието на грамотността в областта на ИИ, но изрично не изисква гарантиране на конкретно ниво на грамотност на отделното лице. ЕКА не следва да превръща този контекстуален стандарт в еднакъв технически изпит за всеки адвокат и всяка система.

Предложеният текст не освобождава адвоката от отговорност. Той свързва интензитета на дължимата проверка и контрол с конкретния риск. Проверка на превод на общодостъпен текст и проверка на проект на касационна жалба очевидно не изискват еднаква дълбочина. Именно пропорционалният стандарт позволява нормата да бъде едновременно реалистична и строга.

При агентните системи проектът понастоящем не съдържа самостоятелно правило, макар че именно там могат да възникнат най-съществени последици. Предложеният чл. 38 не се опитва да

регулира техническата архитектура. Той изисква контрол, възможност за прекъсване и предварително адвокатско одобрение на действията с правни или процесуални последици.

IV. Достъп до електронни дела

Същият de minimis подход следва да се приложи и към достъпа до ЕПЕП. Законът предоставя правото на достъп; ЕКА може да уреди неговото добросъвестно упражняване и поверителността на непубличната информация, но не следва да създава допълнителен разрешителен каталог или да възлага върху адвоката доказателствена тежест за правомерността на всеки достъп.

Предлагам предложеният Раздел VII да бъде заменен със следния текст:

Раздел VII

ДОСТЪП ДО ЕЛЕКТРОННИ ДЕЛА

Чл. 39. (1) Адвокатът упражнява правото си на достъп до електронни дела лично, чрез предвидените в съответната система средства за електронна идентификация, добросъвестно и за цели, свързани с упражняването на адвокатската професия.

(2) Адвокатът не използва достъпа за лични цели или за набавяне, използване или предоставяне на информация, несвързана с упражняването на адвокатската професия.

(3) Адвокатът не използва автоматизирани средства за заобикаляне на техническите ограничения на системата, нито за масово извличане на данни за цели, несвързани с упражняването на адвокатската професия.

Чл. 40. Непубличната информация, станала известна на адвоката чрез достъп до електронно дело, се използва и защитава в съответствие със закона и с чл. 5 и не може да бъде използвана или разкривана извън необходимото за съответната професионална цел.

Кратки мотиви

Каталогът на допустими цели в проекта създава риск да бъде възприет като изчерпателно условие за упражняване на правото по чл. 31 ЗАдв. Достатъчно е целта да бъде свързана с упражняването на адвокатската професия. Забраняват се личната и непрофесионалната употреба, които са ясно разбираеми и доказуеми поведения.

Автоматизираният способ не е сам по себе си неетичен. Затова абсолютната забрана за автоматизирано извличане „независимо от целта“ следва да отпадне. Укорими са заобикалянето на техническите ограничения и масовото извличане за цел извън професионалната дейност.

Предложеният чл. 42 следва да отпадне. При дисциплинарна проверка адвокатът има право да обясни професионалната цел на достъпа, но това право не може да бъде превърнато в негова

доказателствена тежест. Установяването на нарушението остава задължение на дисциплинарното обвинение съобразно чл. 139, ал. 6 ЗАдв и чл. 103, ал. 2 и 3 НПК.

Не е необходим и отделен текст, който възпроизвежда общите правила за защита на личните данни. ЕКА следва да защити непубличната информация чрез технологично неутрално задължение за ограничено използване и неразкриване, без да създава паралелен технически режим.

V. Заключение

Целта на предложената редакция не е да даде по-малко защита, а да създаде по-добро правило. Дисциплинарната норма изпълнява предназначението си само когато адвокатът може предварително да разбере какво се изисква от него, когато изискването е изпълнимо и когато тежестта му съответства на риска.

Предложеният de minimis модел оставя в ЕКА самостоятелната професионална преценка, пропорционалната проверка, поверителността, прозрачността при автоматизация, ефективния контрол при автономни действия и добросъвестното използване на ЕПЕП. Техническите способности за изпълнение на тези принципи могат да бъдат развивани в насоки, обучение и добри практики, без всяка промяна на технологията да променя съдържанието на дисциплинарната отговорност.

гр. Бургас, 13.07.2026 г.

С уважение:

адв. Теодор Шейков

член на Дисциплинарния съд при АК – Бургас